

METEOOR

Karel Čapek

Meteoor

Vertaald uit het Tsjechisch
door Irma Pieper

De vertaalster ontving voor deze vertaling een werkbeurs
van het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Oorspronkelijke titel *Povětroň*. František Borový, Praag

© 1934 Karel Čapek

© 2017 Nederlandse vertaling Irma Pieper / Uitgeverij

Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Nico Richter

Foto omslag © Imagno / Getty Images

NUR 302

ISBN 978 90 284 2725 9

www.wereldbibliotheek.nl

I

Een felle wind blies in vlagen de bomen in de ziekenhuistuin krom. En telkens bracht dat zo'n consternatie teweeg dat de bomen in wanhoop, als een op hol geslagen menigte, heen en weer zwenkten; nu bleven ze, nog natrillend, rechtop staan, dat ging me tekeer, stil, horen jullie niets? Gauw, gauw, daar heb je het weer!

Een jongeman in een witte jas slenterde, een sigaret rokend, in de tuin rond. Een jonge arts, zo te zien; de wind waaide zijn haar door de war en de witte jas klapperde als een vaandel. Ga je gang, woeste wind; vinden meisjes het immers niet heerlijk om met alle vingers door zo'n rechtopstaande en zelfgenoegzame pruik te woelen? Moet je die trots geheven kop zien! Die jeugd! Die schaamteloze zelfingenomenheid! Langs een paadje kwam een jonge verpleegster aanrennen, de wind tekende een bevallige schoot af op haar schort; ze streek met beide handen haar haren glad en opkijkend naar de wapperende lange slungel zei ze hem snel het een of ander. Nou, nou, zuster, wat moet die blik, en dat haar...?

De jonge arts gooide met een magnifieke boog de sigaret weg en beende met lange passen recht door het gazon op het paviljoen af. Ach zo, er ligt iemand op sterven; dat maakt het noodzakelijk je die dokterstred aan te meten, waaruit haast zonder een spoor van opwinding moet spreken. Tot een medisch ingrijpen overgaan hoor je snel doch rustig en met overleg te doen; denk er dus om, jongeman, dat je niet te veel

haast maakt op weg naar het bed van de stervende. Maar jij mag het best op een drafje zetten, zustertje, want de spoed in je lichte passen drukt mededogen en dienstijver uit, als we even vergeten dat het datgene wat je van de natuur als sieraad hebt meegekregen, goed doet uitkomen. Zonde van zo'n knappe meid, wordt er gezegd, die hoort niet in een ziekenhuis.

Zo, dus er ligt iemand op sterven; onder windgebulder, te midden van wijkende, verschrikte bomen ligt een mens op sterven; hier zijn ze daaraan gewend, maar niettemin... Een koortsige hand dwaalt over het witte dek. Wat wil die arme, onrustige hand vasthouden? Wat wil ze opzij gooien? Och, is er dan niemand die haar beetpakt? Wel, hier ben ik, rustig maar, je hoeft niet te zoeken, die afschuwelijke eenzaamheid waar je bang voor bent, is er niet. De jonge dokter buigt zich voorover, plukken haar vallen over zijn voorhoofd, hij neemt die zoekende hand in de zijne en mompelt: 'Pols nauwelijks voelbaar, agonie. Zuster, breng het scherm hier.'

Maar nee, deze onbezonnen, langharige knaap gaan we niet aan het bed zetten van een man die stervende is, terwijl het stormorgel dreunt, *vox coelestis, vox angelica*, en een mensenstem jammert. Nee hoor, zustertjelief, dit is geen verscheiden maar gewoon een aanval... laten we zeggen, iets met het hart. Dat dodelijke zweet en die onrust komen gewoon van de benauwdheid, die man heeft het gevoel dat hij stikt; we zullen hem een spuit morfine geven en dan valt hij in slaap.

De schrijver keerde zich van het raam af. 'Dokter,' vroeg hij, 'welk paviljoen is dat, hier tegenover?'

'Interne geneeskunde,' bromde de chirurg, in beslag genomen door het observeren van een spiritusvlam. 'Waarom?'

'Zomaar,' zei de schrijver en wendde zich weer naar de in de wind heen en weer zwiepende boomtoppen. Dus het was toch een verpleegster van de afdeling intern, en hij hoefde zich haar trillende lippen bij het bloederige slagerswerk op

de operatietafel niet in te beelden. Pak aan, zuster, en watten! Watten! – Nee, niets daarvan; ze is een en al harkerigheid, want ze kan nog maar weinig, en ze ziet alleen de verwarde lokken van de jongen in de witte jas. Niets aan te doen, niets aan te doen: ze is tot over haar oren verliefd op hem en brengt hem bezoeken in zijn kamer. Wat een knuppel! Wat een zelf-verzekerde opschepper was die ragebol! Niet bang zijn, meisje, er gebeurt je niks; ik ben immers arts en ik weet hoe en wat.

De schrijver was uit zijn humeur. Het was het bekende verhaal: iedere kerel heeft het in zich, die woede, die kwelling, wanneer je in willekeurig welke begerenswaardige vrouw de minnares van een ander herkent. Geslachtsnijd, laten we zeggen; jaloezie. Goedbeschouwd kon je je afvragen of de seksuele moraal niet geworteld is in dit ongenoegen over het feit dat andere mensen samen iets beleven. De wind had haar bevallige schoot doen uitkomen: dat was alles. En hij kwam meteen met allerlei verzinsels. Hij betrok alles op zichzelf.

Geërgerd en ontstemd tuurde de schrijver de door de wind geteisterde tuin in. Godallemachtig, wat een nutteloos gewiep, wat is wind een deprimerend iets!

‘Wat zegt u?’ zei de chirurg.

‘Wat is wind een deprimerend iets.’

‘Hij werkt op je zenuwen,’ zei de chirurg. ‘Komt u een bakje troost drinken.’

Het had een geur van carbol, koffie, tabak en mannelijkheid. Een goede en sterke lucht, een beetje als een lazaret. Of nee, wacht: een quarantainestation. Cubaanse tabak, koffie uit Puerto Rico en een orkaan op Jamaica; zwoelte, wind en heen en weer zwiepende palmen. Zeventien nieuwe gevallen, dokter, ze sterven als vliegen. Vlug, een scheut cresol, hier met die chloorkalk; opschieten, mensen, en houd alle wegen in het oog; niemand mag hier weg, we zijn besmet. Ja, niemand van ons, zolang we niet allemaal gecrepeerd zijn. – De schrijver begon in zichzelf te grijnzen. Maar in dat geval, dokter, zou ik, de auteur, de verantwoordelijke positie moeten innemen. Ik, als koloniaal geneesheer, door de wol geverfde oude rot op het gebied van pestepidemieën, ben degene die de strijd aanvoert, en u bent mijn wetenschappelijk assistent. Of nee, u niet, maar die langharige jongen van de afdeling intern. Nou, knul, we hebben zeventien nieuwe gevallen, uitstekend wetenschappelijk materiaal; hebben je kweken al iets opgeleverd? – De jongeman heeft grote ogen van afgrijzen, plukken haar vallen over zijn voorhoofd. Dokter, dokter, ik denk dat ik aangestoken ben. Nou, dat zou dan het achttiende geval zijn; leg hem in bed. Vannacht blijf ik bij hem, zustertjelijef. Zeg, moet je dat meisje naar zijn haren zien kijken, aan elkaar geplakt door de koorts! Ik weet het wel, ze houdt van hem; domme meid, als ik weg zou lopen, zou ze hem kussen – straks krijgt zij het ook nog. Wat ruisen en kraken die gehavende koningspalmen! Waar wil je

je aan vastklampen, koortsige hand? Naar mij hoef je je niet uit te strekken, denkt de verpleegster, ik weet niets, ik kan niets. Geef mij je hand, ik zal je leiden, dat je niet bang hoeft te zijn. Pols nauwelijks voelbaar, agonie. Breng het scherm hier, zuster.

‘Suiker?’ vroeg de chirurg.

De schrijver rukte zich los uit zijn overpeinzingen. ‘Wat?’

De chirurg zette stilzwijgend de suikerpot voor hem neer. ‘Het was druk vandaag,’ sprak hij vaag. ‘Ik zal blij zijn als het vakantie is.’

‘Waar gaat u heen?’

‘Jagen.’

De schrijver keek de gesloten man aandachtig aan. ‘U zou eens een verre reis moeten maken. Jagen op tijgers of jaguars. Voor zover die er nog zijn.’

‘Ik zou wel willen.’

‘Luister, maakt u zich er een voorstelling van? Kunt u het zich voorstellen... bijvoorbeeld de dag die aanbreekt in het oerwoud, onbekend vogelgekweeter, iets als een xylofoon, geïmpregneerd met rum en olie.’

De chirurg schudde het hoofd. ‘Ik stel me nooit iets voor. Ik... moet mijn ogen open houden, verdraaid als het niet waar is. Om te kunnen zien, weet u? En als je uit schieten bent,’ voegde hij er met tot spleetjes geknepen ogen aan toe, ‘moet je ook goed uit je doppen kijken.’

De schrijver slaakte een zucht. ‘Man, daar hebt u geluk mee. Ik heb mijn ogen voortdurend open, en tegelijkertijd stel ik me voortdurend iets voor. Of liever gezegd, het verzinnen begint uit zichzelf, het speelt zich af, begint een eigen leven te leiden... Het spreekt vanzelf dat ik me er wel mee bemoei. Ik geef raad, stuur bij of zo, ziet u?’

‘En dan schrijft u het op,’ bromde de chirurg.

‘Welnee! In de regel niet. Zulke onzin... Terwijl u koffie aan het zetten was, hebben zich op die manier twee volmaakt stompzinnige verhalen afgespeeld over uw langharige collega

van de afdeling intern. Zeg eens,' vroeg hij plots, 'wat is dat voor iemand?'

De chirurg aarzelde. 'Wel,' zei hij ten slotte, 'een beetje een opschepper... Een grote dosis zelfverzekerdheid, zoals dat bij jonge doktoren het geval pleegt te zijn. Voor het overige,' – met een schouderophalen – 'weet ik niet wat u aan hem zou kunnen interesseren.'

De schrijver kon zich niet inhouden. 'Heeft hij niet iets met die kleine verpleegster?'

'Dat weet ik niet,' snoof de chirurg. 'Wat gaat u dat aan?'

'Niets,' zei de schrijver schuld bewust. 'Wat gaat het mij eigenlijk aan hoe zaken in werkelijkheid zitten? Mijn ambacht is verzinnen, nietwaar, spelen, doen alsof...' De schrijver trok zijn zware schouders op. 'Dat is het hem nu net, dat er mij zo vreselijk veel aan de werkelijkheid gelegen is. Daarom verzin ik haar, daarom moet ik voortdurend iets verzinnen, om haar te pakken te krijgen. Wat ik zie, is me niet genoeg, ik wil meer weten... en daarom beden ik verhaaltjes. Zegt u het eens, heeft dat enige zin? Heeft dat ook maar iets met het leven te maken? Stel dat ik nu net aan iets bezig ben...

Stel dat ik iets aan het schrijven ben,' herhaalde de schrijver na een ogenblik van afwezigheid. 'Ik weet dat het... slechts fictie is. En óf ik weet wat fictie is, ik weet hoe fictie ontstaat: laten we zeggen dat één deel ervaring is, drie delen zijn fantasie, twee delen logisch combineren en de rest is een kwestie van slim calculeren. Als het maar nieuw is, als het maar actueel is, als er maar iets in wordt opgelost of aange-toond en vooral, als het maar effect heeft. Maar dat is tegelijk het eigenaardige,' barstte de schrijver op gedempte toon uit, 'dat al die trucjes, die hele, ellendige mooischrijverij degene die zich ermee bezighoudt met de vervloekte, levendige illusie opzadelen dat het iets met de werkelijkheid te maken heeft. Stel u een goochelaar voor die weet hoe je konijnen uit een hoed laat verschijnen en tegelijkertijd gelooft dat hij ze echt

en oprecht uit een doodgewone hoed tevoorschijn tovert. Wat een dwaasheid!

‘Er is iets niet naar de zin gegaan, hè?’ zei de chirurg droogjes.

‘Dat klopt. Ik liep een keer ’s avonds over straat, toen ik achter me een vrouwenstem hoorde die zei: “Dat doe je me toch niet aan.” Niets meer dan dat. Het zou zelfs best kunnen dat niemand iets zei en dat ik het me alleen verbeeld heb. Dat doe je me toch niet aan.’

‘Wel, en verder?’ vroeg de chirurg na een poosje.

‘Wat dacht u?’ Het gezicht van de schrijver betrok. ‘Dat is uitgegroeid... tot zo’n vertelsel. Die vrouw stond in haar recht, snapt u, een afgesloofde, boze en ongelukkige vrouw... En de armoede waarin die mensen leven! Maar zij stond in haar recht. Zij was het gezin, het huishouden, zij was, kortom, orde, terwijl hij...’ De schrijver wuifde met zijn hand. ‘Een smeerlap, zo’n blinde dommekracht, een leegloper en een bruoet...’

‘En hoe liep het af?’

‘Wat?’

‘Hoe liep het af,’ herhaalde de chirurg geduldig.

‘Ik weet het niet. Zij moest in haar recht staan. In naam van alles ter wereld, in naam van elke bestaande wet moest zij in haar recht staan. Alles hing af van het feit dat zij het gelijk aan haar kant had, ziet u.’ De schrijver begon een suikerklontje tussen zijn vingers fijn te knijpen. ‘Maar die kerel had het in zijn hoofd gehaald dat hij ook in zijn recht stond. Hoe afschuwelijker en verfoeilijker hij was, hoe meer hij zich in zijn recht voelde. Er was namelijk gebleken,’ mompelde de schrijver, ‘dat hij ook leed, weet u? Er was geen houden aan, zodra hij eenmaal echt tot leven begon te komen, liet hij zich niet meer commanderen en ging zijn eigen gang, hard en onstuitbaar...’ De schrijver trok zijn schouders op. ‘U moet weten dat ik het ten slotte zelf was, die smeerlap, die hope-loze, verdorven nietsnut. Hoe meer hij te verduren kreeg, des te meer was ik het zelf... En dat noem je dan fictie.’

De schrijver wendde zich naar het raam, want er zijn dingen die je gemakkelijker de leegte in zegt. ‘Het kan niet, ik moet me ervan losmaken. Ik zou me willen... moeten beperken tot gewoon wat met iets spelen... iets wat niet echt is. Dat het maar niets, niets, niets met de werkelijkheid te maken heeft... en met mijzelf. Om eindelijk eens rust te hebben van die verschrikkelijke persoonlijke betrokkenheid. Zeg nou zelf, moet ik soms elke menselijke pijn doormaken? Ik zou eens iets absurds willen verzinnen dat heel ver van me af staat... Alsof ik zeepbellen in de kleuren van de regenboog zou blazen.’

De telefoon rinkelde. ‘Waarom doet u dat dan niet?’ zei de chirurg terwijl hij de hoorn van de haak lichtte, maar hij had geen tijd meer het antwoord af te wachten. ‘Hallo!’ zei hij in de telefoon, ‘ja, daar spreekt u mee... Wat? ... Nee toch! ... Laten ze hem naar de operatiezaal brengen... Natuurlijk. Ik kom meteen.’

Ze hebben iemand binnengebracht,’ zei de chirurg en hing op. ‘Hij is uit de lucht komen vallen... Dat wil zeggen, zijn vliegtuig is neergestort en uitgebrand. Verduiveld, wat wil je ook, met zo’n storm... De piloot schijnt helemaal verkoold te zijn, en de ander... arme kerel.’ De dokter aarzelde. ‘Ik moet u hier achterlaten. Wacht, ik zal een patiënt van ons naar u toe sturen... Interessant geval. Dat wil zeggen, in medisch opzicht triviaal – ik heb slechts een abces in zijn nek opengesneden – maar die man is helderziend. Een zware neuropaat en zo. Maar niet dat u hem te veel moet geloven.’ En de chirurg vloog als een pijl uit de boog de deur uit zonder het protest van de schrijver af te wachten.

Dus deze deerniswekkende figuur in zijn gestreepte pyjama, met zijn nek in het verband en scheefhangend hoofd, was een helderziende, och stumper! Het hing aan zijn lijf als aan een kapstok en zo slofte hij op de tafel af, waar hij met trillende, koude vingers een sigaret opstak. Stonden zijn ogen tenminste maar niet zo dicht bij elkaar en lagen die niet zo diep in hun kassen, had hij maar niet zo'n verstrooide blik en keek hij tenminste op of om! Goeie god zeg, mooi gezelschap had de dokter hem toebedeeld! Waar kon je met zo'n spookverschijning over praten? Uiteraard in geen geval over aardse aangelegenheden; zoals bekend gold het als tamelijk tactloos om met personen van gene zijde een gesprek over de laatste nieuwtjes aan te knopen.

'Wat een wind daarbuiten,' sprak de helderziende, en de schrijver haalde opgelucht adem. Het weer zij gezegend, want het is de gemeenschappelijke zaak van mensen die elkaar niets te zeggen hebben. Wat een wind daarbuiten, zei hij, en nam daarbij niet de moeite door het raam te kijken naar het drama van de vluchtende bomen. Tja, een helderziende! Waarom zou hij? Hij vestigt de blik op het puntje van zijn lange neus en hup, hij weet al dat er buiten een storm raast. Hoe is het mogelijk, niet? Je kunt zeggen wat je wilt, maar dat tweede gezicht, hè...

Je had die twee moeten zien: de schrijver – de zware schouder opgetrokken en de kin vooruitgestoken – die met tactloze nieuwsgierigheid, ja, met zichtbare vijandigheid het ge-

bogen hoofd, de magere borst en de smalle, uitstekende gok van het mannetje tegenover hem opnam. Wilde hij hem soms bijten? Nee, dat niet, want in zekere zin wekte hij afkeer in hem op, deels om een en ander in diens fysieke verschijning en deels om diens helderziendheid, alsof dat iets oneerbaars en afstotelijks was. Maar die ander... misschien zag hij niet eens; hij staarde zonder te kijken, het hoofd scheef, als een vogel. De sfeer tussen hen was kil, gespannen, afwijzend.

‘Een sterke persoonlijkheid,’ mompelde de helderziende als tegen zichzelf.

‘Wie?’

‘Degene die ze binnen hebben gebracht.’ De helderziende blies langzaam de rook uit. ‘Hij heeft... een enorme intensiteit in zich, hoe zal ik het zeggen, een vlam, een vuur, een gloed... Nu is het natuurlijk niet meer dan nasmeulende as.’

De schrijver grijsde; hij kon zulke pathetische en onnauwkeurige woorden niet uitstaan. ‘Dus u hebt het ook al gehoord?’ merkte hij op. ‘Een brandend vliegtuig, enzovoort...’

‘Vliegtuig?’ antwoordde de helderziende verstrooid. ‘Dus hij vloog... moet u nagaan, met zo’n storm! Als een gloeiende meteor, die elk ogenblik in stukken kon barsten. Waarom had hij zo’n ontzettende haast?’ De helderziende schudde het hoofd. ‘Ik weet het niet, ik weet niets. Hij is buiten bewustzijn en weet niet wat er met hem gebeurd is. Maar zelfs aan de hand van een zwartgeblakerde openhaard kun je schatten hoe hoog de vlam is opgeschoten. Wat is het diep uitgebrand! Wat is het nog roodgloeiend!’

De schrijver snoof verontwaardigd. Nee, hij kon deze morbide kwast absoluut niet velen. Ja, natuurlijk was het zo roodgloeiend als wat, als je in aanmerking nam dat de piloot er genadeloos in verbrand was, en bij die gestreepte vogelverschrikker hier kon er nog geen ‘arme kerel’ af. Wat wel waar was, waarom moest die uit de lucht gevallen zo nodig met zo’n storm gaan vliegen?

‘Vreemd,’ zei de helderziende met gedempte stem. ‘En van

zo ver! De oceaan lag op zijn weg. Vreemd, hoe de plek waar je het laatst geweest bent, aan je blijft kleven. Op hem is de zee achtergebleven.'

'Waar leidt u dat uit af?'

De helderziende haalde de schouders op. 'Gewoon zee en afstand... Er moeten in zijn leven vele reizen zijn geweest. Weet u niet waar hij vandaan kwam?'

'Daar zou u zelf achter moeten kunnen komen,' sprak de schrijver zo scherp als hij maar kon.

'Hoe bedoelt u? ... Hij is immers buiten kennis en heeft nergens weet van. Zou u in staat zijn een gesloten boek te lezen? Het is weliswaar mogelijk, maar moeilijk, buitengewoon moeilijk.'

'Een gesloten boek lezen,' bromde de schrijver, 'ik zou eerder zeggen dat dat op zijn minst tijdverspilling is.'

'Misschien voor u,' meende de helderziende, wiens blik ergens een hoek in dwaalde. 'Ja, voor u is het tijdverspilling. U bent schrijver, hè? Wees maar blij dat u niet nauwkeurig hoeft te denken, wees blij dat u geen gesloten boeken probeert te lezen. Uw weg is gemakkelijker.'

'Wat wilt u daarmee zeggen?' De schrijver was strijdlustig naar voren gebogen.

'Dit en niets anders,' zei de helderziende, 'verzinnen en onderscheiden zijn twee verschillende dingen.'

'En van ons tweeën bent u het die onderscheidt, niet?'

'Deze keer hebt u het goed,' zei de helderziende en knikte met zijn hoofd alsof hij met zijn neus een punt achter het gesprek zette.

De schrijver begon te grijnzen. 'Het lijkt erop dat wij tweeën niet van plan zijn elkaar te begrijpen, hè? Wel, het is waar dat ik de dingen alleen maar verzin, ik denk me in wat me voor de geest komt, zomaar lukraak en volgens de gril van het ogenblik...'

'Ik weet het,' onderbrak de helderziende hem. 'U dacht óók aan die man die uit de lucht is komen vallen. U stelde zich

óók voor dat hij de zee achter zich had liggen. Ik weet het. Maar u bent gewoon tot die slotsom gekomen op grond van zulk giswerk dat de meeste vliegroutes een verbinding met een haven hebben. Een volstrekt oppervlakkige redenering, meneer. Uit het feit dat hij van de zee heeft kúnnen komen, volgt niet dat hij daar werkelijk vandaan is gekomen. Dat is een typische non sequitur. Het is ontoelaatbaar om conclusies te trekken uit mogelijkheden. Maar dat u het weet,' liet hij zich strijdbaar ontvallen, 'die man heeft inderdaad de zee achter zich liggen. Voor mij lijdt dat geen twijfel.'

'Hoezo?'

'Dat is heel precies te zeggen. Door de indruk te analyseren.'

'Hebt u hem gezien?'

'Nee. Ik hoef immers de violist niet te zien om te herkennen wat hij speelt.'

De schrijver wreef zich peinzend in de nek. 'Een indruk van de zee... Dat komt zeker omdat ik van de zee hou. Maar ik denk niet aan een zee die ik ooit heb gezien. Ik stel me een warme zee voor die zo dik is als olie en glimt alsof ze vettig is. Het is een al zeewier, als een weide. Zo nu en dan schiet er iets uit op met de diepe glinstering van kwikzilver.'

'Dat zijn vliegende vissen,' meldde de helderziende over een kwestie die hem zelf enig hoofdbreken had gekost.

'Verdomd, man,' murmelde de schrijver, 'u hebt gelijk, het zijn vliegende vissen.'

Het duurde erg lang voor de chirurg terugkeerde. Toen hij eindelijk kwam, mompelde hij verstrooid: ‘O, u bent er nog.’

De helderziende keek langs zijn melancholieke neus ergens de leegte in. ‘Zware hersenschudding,’ sprak hij. ‘Vermoedelijk inwendig letsel. Fractuur van de onderkaak en schedelbasis. Tweede- en derdegraads brandwonden op gezicht en handen. *Fractura claviculae.*’

‘Inderdaad,’ zei de chirurg peinzend. ‘Hij is er slecht aan toe. En hoe weet u dat, als ik vragen mag?’

‘U dacht er net over na,’ zei de helderziende, alsof het een verontschuldiging was.

De schrijver zette een stuurs gezicht. Loop naar de maan met je goocheltrucs, je denkt toch zeker niet dat je me daarmee kunt overdonderen? Al zou je woord voor woord iemands gedachten aan hem aflezen, verwacht niet dat ik je geloof.

‘Wie is het eigenlijk?’ vroeg hij, om het gesprek op iets anders te brengen.

‘Wie zal het zeggen,’ bromde de dokter. ‘Zijn papieren zijn verbrand. In zijn zak hebben ze wat Franse, Engelse en Amerikaanse munten gevonden. En een Hollands dubbeltje. Misschien vloog hij via Rotterdam, maar dat vliegtuig was geen lijntoestel.’

‘Heeft hij u niets gezegd?’

De chirurg schudde het hoofd. ‘Welnee. Hij is diep bewusteloos. Het zou me verbazen als hij ooit nog iets zegt.’

Er heerste een drukkende stilte. De helderziende kwam overeind en slofte naar de deur. ‘Een gesloten boek, hè?’

De schrijver keek hem gefronst na tot hij in de gang verdwenen was. ‘Dokter, dacht u echt wat hij zei?’

‘Wat? Maar natuurlijk. Dat was de diagnose, die ik net daarvoor had gedicteerd. Ik hou er niet van, dat gedachten-lezen. Uit medisch oogpunt,’ zei hij praktisch, ‘is het een indiscretie.’ Daarmee, zo leek het, was voor hem de kous af.

‘Maar het is toch humbug,’ voer de schrijver geërgerd uit. ‘Niemand kan weten wat een ander denkt! In zekere mate is het met het verstand te verklaren... Toen u kwam, wist ik meteen dat u dacht aan... die man die uit de lucht is komen vallen. Ik zag dat u zich zorgen maakte, dat u ergens niet zeker van was, dat het uiterst ernstig was. En ik zei bij mezelf: wacht, het kan weleens inwendig letsel zijn.’

‘Waarom?’

‘Redeneringsvermogen. Veronderstelling. Ik ken u, dokter, u bent geen verstrooid iemand, maar toen u binnenkwam, deed u dit, alsof u de operatiejas wilde losknopen die u al niet meer aanhad. Daar kon je aan zien dat u in gedachten nog bij die patiënt was. Aha, zei ik bij mezelf, er maalt hem iets door het hoofd. Zeker iets wat hij niet kon zien of voelen... het zal wel inwendig letsel zijn.’

De chirurg knikte mismoedig.

‘Maar ik keek naar u,’ vervolgde de schrijver, ‘dat is de hele truc: kijken en deduceren... dat is tenminste een eerlijke bezigheid. Maar die tovenaars van u,’ bromde hij minachtend, ‘die kijkt naar het puntje van zijn neus en zegt wat u denkt. Ik heb erop gelet, hij keurde u nog geen blik waardig. Het was... walgelijk.’

En weer die stilte, omgeven door het loeien van de wind. ‘Nu ook, dokter, u denkt... aan die gewonde. Er is iets vreemds aan hem, hè?’

‘Hij heeft geen gezicht,’ zei de chirurg zacht. ‘Zo verbrand

is hij... Geen gezicht, geen naam, geen bewustzijn... Wist ik tenminste maar iets over hem!

‘Of dit: waarom ging hij met zo’n wind vliegen? Waar moest hij zo nodig in allerijl naartoe? Wat was hij bang te verliezen? Welke drijfveer zat er achter zijn onzinnige en koortsachtige besluit het luchtruim te kiezen? Vaststaat dat hij niet bang was voor de dood. Toe, piloot, ik betaal je het tienvoudige als je me brengt waar ik naartoe wil. Een westerorkaan, des te beter, dan komen we tenminste sneller vooruit... Is er dan helemaal niets bij hem gevonden?’

De chirurg schudde het hoofd. ‘Als het u niet met rust laat, kom dan een kijkje bij hem nemen,’ zei hij ineens en stond op.

De barmhartige zuster die naast het bed zat, kwam moeizaam overeind; ze had dikke, gezwollen benen en een kleurloos, plat gezicht, een oud, afgemat werkpaard van barmhartigheid. De oude man in het bed ernaast wendde ongeïnteresseerd zijn hoofd af; hij was te veel op zijn eigen lijden gericht om te willen proberen de afstand die tussen zieken en de anderen ligt te overbruggen.

‘Hij is nog niet bijgekomen,’ meldde de barmhartige zuster, de handen op de buik vouwend; zo hoorde een non zeker in de houding te staan, als een geoefende soldate op rapport; slechts uit de knipperende ogen spraken bezorgdheid en menselijkheid. De schrijver moest denken aan de menselijk uitzierende ogen van apen en schaamde zich hiervoor; jawel, maar die ogen hebben ook zoiets onverwacht en wonderlijk menselijks!

Dus dit was hij, dit was het geval waarover ze het hadden gehad. Hij had zich met een beklemd hart voorbereid op een aanblik waarvoor hij, handen voor de mond en snikkend van ontzetting, op de vlucht zou slaan, terwijl het er allemaal zo smetteloos en bijna prettig uitzag, niets dan een enorm kluwen van wit, zorgvuldig gewikkeld verband, waarlijk een keurig en knap stukje werk, met kunstig vervaardigde handen

van watten, gaas en calicot; grote, hagelwitte knuisten die op het dek lagen. Dat ze zo'n levensgrote figuur konden maken van niets anders dan watten en verband, je zou niet eens zeggen...

De schrijver fronste zijn voorhoofd en maakte een sissend geluid. Het ademde; de ingepakte witte knuisten gingen een piepklein beetje omhoog en omlaag, alsof ze ademhaalden. Die zwarte spleet daar tussen de wikkels moest de mond zijn, en de donkere vlekken diep onder de tere wattenkransjes... ach god, nee, godzijdank, dat waren geen gedoofde ogen, nee, het waren gewoon gesloten oogleden; het zou verschrikkelijk zijn als dat open ogen waren geweest! De schrijver boog zich over het staaltje verbandkunst en plots trok er iets in de hoekjes van de gesloten oogleden.

De schrijver week in een vlaag van misselijkheid en ontzetting terug. 'Dokter,' bracht hij ademloos uit, 'komt hij soms bij?'

'Die komt niet bij,' zei de chirurg bedachtzaam, en de ogen van de barmhartige zuster knipperden met de regelmaat van druppelend water. De opwelling van panisch medelijden zakte af; die twee waren zo kalm, rustig maar, rustig maar, alles is in orde; met de regelmaat van druppelend water ging de witte deken op de borst van de bewusteloze omhoog en omlaag. Alles was in orde, er heerste drukte noch schrik; het onheil was geweken, er werd niet handenwringend op en neer gelopen; ook pijn komt tot bedaren wanneer hij in de orde der dingen wordt opgenomen. De zieke in het bed ernaast ging door met zijn onverschillige en regelmatige gekreun.

'Arme kerel,' bromde de chirurg, 'zo gehavend als de Verlosser zelf.' De barmhartige zuster sloeg een kruis. De schrijver had graag boven het verbonden hoofd een kruisteken in de lucht geschreven, maar op een of andere manier schaamde hij zich zelfs daarvoor; hij wierp een verwarde blik op de dokter. De chirurg knikte. 'Kom, we gaan.' Op de tenen ging het naar buiten. Er valt niets te zeggen nu; dat orde en stilte